

KUŞATMA 1453

SİMAS
E
ROMAN

OKAY TİRYAKİOĞLU

I. BÖLÜM
KONSTANTİNİYYE'NİN KIŞINA
AÇILAN KAPI

29 MART 1432 – EDİRNE

“Büyük uluslar otobiyografilerini üç kitapta yazarlar: Eylemlerinin kitabı, sözlerinin kitabı ve sanatlarının kitabı. Bu kitaplardan biri, diğer ikisi okunmadıkça anlaşılabilir; ama bu üçünden en güvenilir olanı sonuncusudur.”
John Ruskin

Gece soğuk bir yağmur çiselemiştir. Uçsuz bucaksız çamurlu arazilerin üzeri acı bir sis tabakasıyla kaplanmış, kuzeybatıdan sokulan bulutlar, şehrin üzerini koyu renklerde kalın bir tuval gibi sarmıştır. Saraya uzanan kesme taştan parkeyle örülü yollara sıra dışı bir sessizlik hâkimdi bu sabah. Sultan Murad-ı Sani Han'ın üçüncü oğlu Mehmet, sabaha karşı dünyaya gelmiş, bütün geceyi elinde Kuran, uykusuz geçiren ana babasını ve tedirgin saray halkını neşeye boğmuştu. Öğle ve ikindi namazlarının ardından mehteran nevbet vuracaktı. Konser geniş bir kalabalık tarafından Hünkâr'ın, vezirlerin ve saray halkının huzurlarında, halk tarafından da dinlenebilecekti. Ertesi gün Sarayıçi mevkiinde düzenlenecek güreşler sırasında da halka ziyafet verilecek, âdet olduğu üzere dış kirası dağıtılacaktı.

Tunca Nehri'nin batısındaki sarayın soğuk galerilerinde sessizce koşuşturan Memluk Sultanı'nın hediyesi siyahî

hizmetkârlar, sessizce nöbet değiştiren yeniçerilerin mütebesim ancak yine de sert bakışları altında kaygılıydılar. Bir hata yapmak ve bu mutlu dakikalarda kimsenin keyfini kaçırmak istemiyorlardı. Peykler ve atlı haberciler, beklenen kutlu haberi ulaştırmak üzere, uzak mesafeleri aşmak için gönderiliyorlardı. Enderun'da seçkin talebeler birbirlerini kutluyor, içoğlanları sessiz bir telaşla fısıldanarak gelecek emirlere kulak kesiliyorlardı. Divan-ı Hümayun'da ise, her zamanki derunî havasını oluşturan sessizliği bugün usulca kıran bir mutluluk ve heyecan geziniyordu. Sarayın ileri gelenleri Sultan'ın teşrifini bekliyorlardı. Hünkar aralarındaymışçasına arada başlarını kaldırıp kavuklarını düzeltiyor ve tedirgin bir tebessümle tekrar birbirlerine dönerek, alçak sesle ama hararetle konuşmayı sürdürüyorlardı.

Işıkları ürperen yağ lambalarının ve yeni başlamakta olan günün solgun ışığı loş galeriler boyunca yayılmaya başlamıştı. Firuze ve effatun renkleri buğulanan çinilerin üzerinde hoyrat bir el gibi dolaşan soğuk bir esinti vardı. Uykulu koridorları aşarak Vezir-i Azam Koca Mehmet Nizamüddin Paşa'nın son aylarda ağrımaya başlayan dizlerine ve ayaklarına vuran hava, Paşa'nın sesli sesli solumasına sebep oluyordu. Yakınları onda bir terslik olduğunun farkındaydılar. Ancak o her şeye rağmen, mecliste hazır bulunan diğer iki vezire ve devrin ileri gelen din adamlarına halini belli etmiyordu. Bu uğurlu günün tesiriyle içlerini ferahlatan eski anılara dalmış, hemen yanı başındaki Ertuğrul Paşa'yla 1422 Konstantinopolis kuşatmasına dair unutulmaya yüz tutmuş ayrıntıları konuşuyordu.

Yanan ocağa biraz daha yaklaşarak, kavuğunun altında beliren ter damllarına aldırmadan bacaklarını ısıtmaya çalıştı Nizamüddin Paşa. Gürleyerek yükselen ateşin ibrişim kıvılcımlı ziyalarına baktı ve ağrılarını bir an için unutarak huzurla iç geçirdi.

Bir başkalık, herkesin görebildiği, yüreklerinin kuytularında hissedebildikleri kademli bir başkalık vardı. Çok nasipsiz

olmadıktan sonra bunu görmemek imkansızdı. Bu yeni şehzadenin, diğerlerinden farklı olduğunu o da hissediyor, ancak yine de temkinli düşünmekten kendini alıkoyamıyordu.

– Çandarlı İbrahim Paşa'nın bir sözünü hatırlıyorum, dedi sesinin tonunu sakınmadan.

Divanda izin almadan ve yüksek sesle bir tek o bu şekilde konuşabilirdi.

– ‘Konstantiniyye birini bekliyor, ama bu biz değiliz,’ demişti. Bu söz o zamanlar bir kehanet gibi algılanmış ve asker üzerinde gayet tesirli olmuştu.

Ertuğrul Paşa gözünün ucuyla ocaktan biraz uzağa, kapıya doğru bakarak:

– Asker üzerinde bozucu tesir yaratacak bu gibi sözlerden sakınmak gerektir, dedi.

Kendi kendine konuşur gibi devam ediyordu Koca Nizamüddin Paşa:

– O surları aşabilecek toplar, Marmara'nın akıntılarına direnebilecek gemiler yapılabilir mi? Bin iki yüz dörtteki dördüncü Haçlı seferi sırasında, Enrico Dandolo gibi gafil avlayabileceğimiz bir Konstantiniyye bulamadık karşımızda. Ancak şuna inanıyorum ki, yardım alması bir şekilde engellenmiş ve yeterince uzun sürdürülebilmiş bir kuşatma, rahatına düşkün, kendilerine aşırı güvenli Bizanslıları yıkmaya yetecektir.

Acı bir sesle güldü.

– Allah aşkına, onlar gerçek asker bile değiller Paşa. Bizans'ın güçlü bir imparatorluk olduğu günler çok gerilerde kaldı. Koskoca imparatorluk Konstantinopolis şehriyle sınırlı hale geldi, bundan başka Marmara kıyısındaki Silivri Kalesi gibi birkaç kale, Vize ve Misivri gibi küçük kasabalardan ibaret hepsi. Konstantinopolis bir imparatorluk başkentinden ziyade dinî bir merkez hükmündedir artık, imparatorları da haraçlarını aldığımız küçük tekfurlardan farksızdır.

– Őehir eski zenginliği ve g¼c¼n¼ Latin istilasından sonra bir daha bulamadı Paşam haklısınız, ancak o zamanlar Galata'nın etrafında Őimdiki gibi surlar yoktu. Hrisokeras'ı (Haliç) koruyan zincirin muhafaza edildiği kule hemen kıyıdaydı ve savunması Bizanslıların d¼ř¼nd¼kleri gibi etkili değildi. Haçlılar ilk olarak o kuleyi ele geçirip zinciri indirdiler ve donanmalarını Haliç'e soktular.

Koca Mehmet Paşa dizlerini ovalayarak konuştu:

– Üç¼nc¼ Aleksios Angelos isimli o korkak, s¼z¼m ona İmparator, şehrini bırakıp kızıyla birlikte kaçıp gitmeseydi, Konstantiniyye için her şey daha başka olabilirdi.

O esnada bir m¼nadi, Sultan İkinci Murad Han'ın gelmek üzere olduğunu haber verdi.

Diğer vezirlerin ardından Koca Nizam¼ddin Mehmet Paşa da yerini aldı. Sultan teşrif ettiğinde el bağlayarak boyun eğdiler. Murat Han, resm¼ uygulamalardan hiç hazzetmese de devlet geleneğine saygı g¼sterir, sıkıcı kuralları uysalca kabul lenirdi. Vezirler ve ileri gelenler dualarla birlikte ayrı ayrı tebriklerini sundular.

Genç Sultan, o g¼nlerde hen¼z otuz yaşındaydı. Ona heybetli bir g¼r¼nt¼ katan uzun boyu ve daha ilk g¼r¼řte g¼ven veren, ince hatları olađan¼st¼ uyumlu y¼z¼nde m¼tebessim bir ifadeyle iyi dilekleri kabul etti, dualara usulca 'âmin' dedi.

M¼layim tabiatıyla, tebaası ve komşu memleketlerin halkları arasında sevilen, g¼venilen bir liderdi Murad-ı Sani. S¼kune-ti sever, aradığı huzuru bulabilmek için dindarca bir hayata olduğu kadar, dostluklarına ve s¼zlerine de önem verirdi. Diğer vezirlerinden ayrılması imkansız akik rengi m¼tevazı kaftanının sıcaklığına sarınarak mahmur bir tavırla, brokar kaplı geniş otağına kuruldu. Diğerlerine oturmalarını işaret etti. Ön¼ne k¼ç¼k sinisi ve et suyundan sabah çorbası yetiştirilirken:

– Fetih suresine erişmiştim ki haberi ulaştırdılar. Bir oğul daha nasip eyledi Rabbim... 'Ravza-i murada bir g¼l-i Mu-

hammedi açtı.’ Hamd olsun, hamd olsun, hamd olsun, adı da Mehmet olsun...

Bütün divan, Sultan’ın hemen ardından şükrettiler. Vezir-i Azam Koca Mehmet Nizamüddin Paşa tok sesiyle konuştu:

– Alametler bize bunun hayırlı bir evlat ve büyük bir devlet adamı olacağını gösterir Hünkarım. Bugün Recep’in yirmi yedi. Gece Mîraç Kandili’ni idrak ettik. Yılın başından beri nice bereketli hadiseler oldu. Meyve ağaçlarının dalları mahsulâtın bolluğundan kırıldı, sonbaharda Tunca’da büyük bir balık akını oldu ve atlar daha önce rastlanmadık kadar çok ikiz doğum yaptı. Ancak en önemlisi Konstantinopolis üzerinde öğle vakti görülen o kuyruklu yıldızdı Sultanım.

– Ne dersin bu işe Koca Mehmet Paşa? diyerek gülümsedi Murat Han. Bu çocuktaki başkalık, boşa giden çabalarımızı onun tamamlayacağına mı dalalettir?

Vezirlerden Ahmet Konevi Paşa cevap verdi:

– Zatinızın tertip ettiği kuşatmadan bu yana on yıl geçti Hünkarım. Kuşatmayı kaldırmanızın ardındaki sebebi, İsevilerin ayak takımının, hala gökten inen Hazreti Meryem masalıyla açıklamaya çalıştıklarından zatınızın da haberi vardır mutlaka. Bunun hala anlatıldığını duymak ne de acayip; gerçek sebebin ise, kardeşiniz Mustafa’nın saltanat davasına kalkışıp İznik’e kadar ilerlemesi olduğunu aslında onlar da gayet iyi bilirler.

– Bilirler ama, halkı masallarla avutmak kolaydır Paşa.

O esnada bir köşede sessizce duran, orta boylu ancak görenleri ürpertecek denli heybetli bir zat olan, zamanın büyük alimi İbn-i Hacer Askalani usulca söz istedi:

– Takdir-i Hüda, belki de fetih bu oğlunuza müyesser olur efendimiz.

Murat Han mütebessim çehresini değiştirmeden:

– İnşallah, dedi ve tüm divana çorba servisi yapılmasını emretti. Gayet iyi biliyordu ki bu yeni oğlanın taht konusunda

pek de şansı yoktu. Kendisinden büyük iki kardeşi vardı ve taht sırasında bu kadar geride yer almak, bir şehzade için pek müspet bir durum değildi. Özellikle şehzade Ali, Murad-ı Sani Han'ın gözdesiydi ve kendisinden sonra yerine geçmeye ehil olarak gördüğü de, işte bu oğluydu.

Ancak Mehmet iki yaşında Amasya'ya gönderildikten sonra, aynı şehrin valisi olan büyük ağabeyi Ahmet, 1437 yılında apansız öldü. Altı yıl sonra da, yine aynı şehre atanan diğer ağabeyi Ali, önde gelen soylulardan Kara Hızır Paşa tarafından bebek yaştaki iki oğluyla birlikte katledildi ve Mehmet, hiç umulmadık şekilde taht sırasında bir numaraya yerleşti.

-II-

22 OCAK 1453

Pala bıyıkları, nasırlı dev gibi parmaklarının arasında kaybolan Tokatlı Mustafa, yanı başındaki çömezine dönerek sordu:

– Neyin var çocuk? Hepsi hepsi bir top işte, hiç mi top patlaması duymadın? Bu kadar korkacak ne var?

– Ne mi var? dedi delikanlı heyecanla. Ne mi var Reisim? Edirne halkı, bu topun patlamasından çıkacak sese gafil avlanmamaları hakkında uyarılmadılar mı? Hamile kadınların bebelerini düşürebilecekleri, ihtiyarların korkudan oracıkta can verebilecekleri söylenmedi mi? Köyleri fare ve haşarat gibi zararlıların basabileceği, davarların süttten kesilebileceği, ürkek tabiatlıların dillerinin tutulabileceği dahi konuşulmadı mı? Şimdi biz iki yüz adam, dev bir koçbaşını andıran şu korkunç demirden aletin yanında yürüyoruz, yürüyoruz da sanki mahşer yerine gidiyoruz.

Beş yıllık azap çavuşu Mustafa, o koca kahkahasıyla böldü askerin sessizliğini:

– Bu top, kale harbinde çığır açacak oğul. Hem de öyle bir çığır ki, zamanın akışı değişecek. Dünyaya hükmedeceğiz. Şu

etrafımızda çekilen diğer toplara bak Allah aşkına, Şahi'nin kötü birer taklidi gibiler.

Delikanlı yirmi bir yaşında, uzun boylu, sevimli bir gençti. On iki yaşındayken azaplara kaydedilmiş bir Türkmen çocuğuydu. Bugüne kadar gösterdiği yararlılıklarla gözlerini yaşartan önemli bir mevkii olan bayraktarlığa kadar yükselmişti. Çankırılı Ali Haydar dendi mi, neredeyse bölük reisi Tokatlı Mustafa kadar iyi tanınırdı. Henüz reisinden yirmi yaş genç olsa da usturuplu tavırlarıyla saygı toplardı. Bir seksen beşlik boyu ve yüz civarındaki kilosuyla diğer azaplar arasında biraz ufak tefek kalsa da bunu kendine dert etmezdi. Çok cesurdu ve cesaretin saygı gördüğünü tam vaktinde öğrenmişti.

Çocukken, savaş alanına zincirlerle getirildiklerini duyduğu, kabak kafalı ve hayvan postlarına bürünmüş 'başıbozuk'lardan biri olmak isterdi. Tüm yaşlıları gibi o da başıbozuklarla ilgili anlatılan efsanelerle büyümüştü. Talimler sırasında, ıslak mermere indirilen tokatlarla devleşen elleriyle, koca bir bal kabığını tepesinden kaldırıp sıkarak patlatacak kadar güçlendiklerini duymuştu. Kimileri savaş alanının kanlı kokusunu bir kilometre uzaktan alır ve zincirlerini kırarlardı o öykülerde. Ancak daha sonraları, savaş sırasında gözleri iyiden iyiye karan bu adamların, etrafındakileri tanımayacak kadar gözlerinin karardığını öğrenmişti Ali. Söylendiğine göre, kendi arkadaşlarının dahi boyunlarını bir tokatta kırarlar, bundan zerre kadar pişmanlık duymazlardı. O günden sonra bu adamlardan biri olmak fikrini bir kenara koymuştu.

Biraz olsun rahatlayabilmek için, ocağa yazılmadan önce babasının tarla çapalarken dilinden düşürmediğini hatırladığı o eski türküyü söylemeye başladı.

–Sen gülersen gül açılır yaz olur, sen ağlarsan hayat karlı dağ olur, dost elinden zehir olsa bal olur, zehrine balına kurban olayım...

Mustafa Reis:

–Başladın yine çocuk. Yahu neşeli bir şeyler söylesen ya arada, hep aynı türkü...

–Bilirsin işte, babamı, anamı, köyümü hatırlarım be Reisim.

–Bilirim oğul, ancak Osmanlı neferinin hali budur. Alış artık, geçmişi düşünme, geleceğe bak. Gelecek bizimdir. Tam bir disiplinle, kalbimizi yumuşatacak, düşman karşısında cesaretimizi kırarak unsurlardan uzak yetiştirirler bizi. Geride bırakacak evladı ayalı olan adam iyi bir savaşçı olamaz. Aklı arkada kalır. Birbirimizden başka ailemiz yok bizim, her kıdemli asker, bir diğer kıdemsizle birbirine bu yüzden zimmetlidir, seninle benim olduğumuz gibi yani. Bu da demektir ki senin baban benim oğul.

Ali, abanoz karası bıyıklarını şöyle bir burarak, pazılarının çevresi yarım metreyi aşan kolunu meşe ağacından dev arabanın gövdesine dayadı.

–Ömrümüz seferlerde geçiyor Reisim. Şikâyetçiymişim gibi görünmek istemem, ancak bu hayat benden daha sert adamlar için galiba.

Mustafa Reis gülerek omzunu tıptısladı çömezinin.

–Bugün sende efkar var oğul. Arada tüm neferlerde görülür bu. İnan akşama kadar kendini daha iyi hissedeceksin, tabii topun patlaması aklını almazsa.

Kendileri de, konuşmalarına tanık olan arkadaşları da güldüler bu sözlere.

Arkalarından ilerleyen, diğerleri gibi çamura batmış olan Bilecikli Hayri her zamanki müstehzi tavırlarıyla:

– Bırak şunu Reis. Arada iyi saatte olsunlar uğrayıverirler ona. Birkaç saate kalmaz top arabası ocağının neferleri nöbeti devralırlar bizden, bu da kendine gelir.

İliğine dolgun, otuz yaşlarında, kuvveti akla sığmaz bir adamdı Bilecikli. Ancak tuhaf şekilde diğerleri için bir övünç kaynağı olacak bu özelliğini küçümser ve şöyle derdi:

– Adale kuvveti öküzerde de var. İnsana gereken öncelikle akıl kuvveti ve ilimdir.

Tokatlı Mustafa Reis, soğuk havaya rağmen terli alnını, çamura belenmiş elinin tersiyle kurularak:

– Sultanımız bu topun güvenliğine çok önem verdiği için bizleri topun yanından uzak tutmak istemiyor haklı olarak, dedi. Ardından hafifçe öksürerek soluklandı.

Tam o sırada Ali aksi bir sesle:

– Çevre emniyeti yine yeniçerilerde ama. Bizim şu arabayı çeken altmış adet öküzden farkımız ne?

– Asıl emniyet onlar değil biziz, dedi Mustafa Reis sertçe.

– Ama onlar o parlak kırmızı kaftanları, görkemli ak tören börkleri ve rengarenk kuşaklarının altında pırıl pırıl silahlarıyla at üzerinde, topçu erleri ve biz azaplar da her zamanki gibi çamurun, pisin, ağır hizmetin içinde.

– Hizmetin zoru, rahmetin çoğu evlat.

– Bırak reis bırak, şu dönmeler her zaman baş tacı, ama biz Türkmenler küçük düşürücü işler altındayız.

Mustafa Reis yüzünde yorgun ve öfkeli bir ifadeyle döndü:

– Onlar padişahın has adamları. Padişah'ın bizzat kendisi bir numaralı yeniçeridir, bu Birinci Murad Han zamanından beri bir devlet geleneği olmuştur artık.

Bilecikli Hayri:

– Sen şu deli oğlanı kendi haline bırak. Bize şu Macar usta Urban'dan gördüklerini bir daha deyiver haydi. Böyle bir topu nasıl dökmüş hele söyleyiver Reisim.

Başını usulca iki yana sallayarak gülümsedi Mustafa Reis. Külâhının etrafındaki sarığı sarımsı kahverengi bir renk aldığı için ayaklanmış dev bir ağacı andırıyor, ağır hareketleri heybetini arttırıyordu. Davudi sesiyle:

– Urban, büyük usta, büyük bir alim. Zehir gibi çalışır kafası. Mülayim biri gibi görünür ama sert adamdır. Geçen

kış boyunca, Sultanımızın ‘Şahi’ olarak isimlendirdiği bu top üzerinde çalışırken yanındaydım. Bu dediklerimin çoğuna, şu anda istihkam birliklerinin başında yolları düzelten ve ‘Şahi’nin geçeceği köprüleri inşa ettiren Dayı Karaca Paşa da tanıktır. Aslında Urban, yalnızca bunu değil, bunun yarısı büyüklüğünde başka ve tesiri şaşırtıcı toplar da döküyor; hatta onlarda daha usta olduğunu söylerdi kendisi. Bu büyüklükte bir topu daha önce o da dökmemiş. Bizanslılardan göremediği ilgiyi Sultanımızdan görünce, sadık bir kul gibi çalışmaya başladı ihtiyar. Planların çoğunda genç Sultanımızın da payı vardır. Hiç unutmam, önce çocuksu bir hırs ve azimle, devasa bir döküm kalıbı için emirler yağdırmaya başladı Urban Usta. Topu baş aşağı dökmeyi planlamıştı. Dev kalıbı tahta, kil ve çelik halkalarla destekleyerek yapmaya başladı ustalar. Titizlikle çalışıyor, Hünkâr’ımızın bizzat gözleri önünde bir hata yapmaktan korkuyorlardı.

– Urban’ın yanında, Cenevizli Donar Usta dedikleri biri daha vardı o günlerde. Pek konuşmayan, parlak mavi gözlü, bakışları sürekli uzaklara dalan tuhaf bir adamdı. Seyrek sakallarına pek bir ehemmiyet verir, yağlayıp durur, kendini komik duruma düşürürdü. Ancak kimsenin onun bu acayip hallerine o yakınlarındayken güldüğünü hatırlamıyorum. Urban’ın bile onunla konuşurken sert bir şekilde seslendiği görülmemiştir. Aldığı talimatları iki kez sormadan yerine getirir, kimi zaman kendi iradesiyle de kritik kararlar verebilirdi. Örnek olarak, kalıptaki kilin içine keten ve kenevirin yağlı liflerini karıştırıp oluşan karışımın olağanüstü sağlamlığını elde etmenin onun fikri olduğunu söylerler. Donar Usta’nın hiç uyumadığına da bizzat şahidim. Tuhaflığı belki biraz da bundan ileri gelirdi. Geceleri, Urban’la çalıştıkları küçük atölyeden çıkar, sabaha kadar döküm kalıplarının arasında dolaşır, sonra yeniden altlarında küçük ateşler yanan cam tüplerinin arasına geri dönerdi. Sabahın ilk ışıklarına kadar, atölyenin pencerelerinden dışarı yayılan renkli, parlak ışıkları görür, ürperirdik.

–O bir simyacıydı aslında öyle değil mi Reis?

Soruyu soran, henüz on dokuzunda, ancak iki metreyi aşan boyu ve garip şekilde dışarı uğramış kanlı gözleriyle korkunç bir görünümü olan İzmitli Hüseyin'di.

– Burada bulunmasının asıl sebebi, Avrupa'da bu kadar rahat bir çalışma ortamı bulamayacak olmasıydı. Bizim üçüncü orta reislerinden biri söylemişti bunu. Söyle o halde Reis, değersiz madenleri altına çevirebiliyor muydu? Ölümsüzlüğün iksirini aradığı doğru muydu? Donar'ın, Urban'ın değil, Urban'ın Donar'ın adamı olduğu doğru muydu?

Birden sustu İzmitli ve o daima durgun tavırlarıyla bir korkuluk gibi dikilip Mustafa Reis'i izlemeye başladı.

Mustafa Reis, biraz meşum bir tavırla gülerek:

– Bunlar hoş söylentiler, eğlenceli masallar çocuk. Ama sana dahasını söyleyeyim. Yıldırım'ın vezirlerinden Hakkı Paşa zamanında da, bu Donar'a çok benzer bir İspanyol varmış Edirne'de. Adı da Gomar'mış, o da uzun menzilli bir silah olan kundaklı yay, yani şimdi de kullandığımız şu arbaletlerin uzmanıymış. Yayların kundağını sarmak için yeni bir makara sistemi icat etmiş, makara dönerken, çelik tel çakmak taşına sürtüp okların ucundaki nefti ateşliyormuş. Böylece gece karanlığında sur diplerine sızıp, düşmanı ani bir ateşli ok saldırısıyla şaşırtmak mümkün olmuş. Ordu bir süre sonra bunlardan vazgeçmiş, çünkü çelik teller yeterli gerilimi ve uzun menzili sağlamıyormuş. Ayrıca neftler her defasında tutuşmuyor, üstelik yeniçerilerin üstlerini de kirletiyormuş.

–Beyzadelerimiz pek titizdirler, dedi Bilecikli.

Gülüşmeler oldu. Önden gidenlerden biri:

– Bunlar üzerlerinin kirlenmemesi, havalarının bozulması için, Sultan Anne'mizin dahi kullanmaktan haya ettiği tahtırevana binip gezmekten çekinmezler.

Kahkahalar hep birden patlayınca, yüksek doru atlarının üzerinde çalımla salınan yeniçerilerin bazıları, yüzlerinde do-

nuk ifadelerle dönüp baktılar. Kalkanları ve daima yeni görünen silahlarıyla çok görkemli ve seçkin bir görüntüleri vardı.

– Her neyse...

Başını kaldırıp soğuk, gri gökyüzünü şöyle bir inceledi Mustafa Reis. Gençlerin yeniçerileri kıskanmaması olanaksızdı ona göre de, ama renk vermiyordu. Kapıkulu da denen bu askerlerin herkese tepeden bakan şu kibirli havalarında bile insanı isyan ettiren bir çekicilik vardı. Hafifçe öksürdü ve hikayesini sürdürdü:

– Bu Gomar efendi, bir gece atölyesinde okları hedefe varmadan kısa süre önce ateş alan yeni bir arbalet sistemi için çalışırken meydana gelen bir patlamayla ölmüş, ya da öldüğü düşünölmüş, çünkü cesedi bulunamamış. Herhalde parça parça olmuştur. Cenazesinden artakalanları memleketine göndermeye karar verdiklerinde ise kimsenin nereli olduğunu bilmediğini görmüşler. Evet, adamın nasıl ve ne zaman geldiğini bilen, hatırlayan yokmuş. Tek bilinen bir İspanyol olduğuymuş o kadar. Asker olmadığı için kaydı da tutulmamış. Şimdi bu bizim ihtiyar Urban da, ustası Donar hakkında tek kelime etmez. Sanki çekinir ondan ve sırf bunun için kimi zaman bulunduğu sert çıkışlardan dolayı derhal gönlünü alır. Ama dedim ya, istediğin kadar sıkıştır, tek kelime söylemez.

Ali Reis'inin bir açığını yakalamışçasına sordu:

– Onlara bu Gomar'ı tanıyan, Şahin Bey'den neden söz etmiyorsun? Şahin Bey yüz yaşında canlar, yüz yaşında ve Urban'ın adamı Donar'ın, bu Gomar'ın tıpatıp aynısı olduğunda ısrar ediyor.

– Sen bunu nereden duydun Ali çocuk? diye sordu Mustafa Reis.

– İzmitli Hüseyin gibi benim de birkaç tanıdığım olamaz mı Reisim?

– Olabilir ama... Olsun ya ne çıkar?.. Nerde kalmıştık, şimdi bu pişirilen kile içten ve dıştan ısı vermek gerektiği için dev fırınlar yapıldı ve...

İzmitli tedirgin bir sesle:

– Ağır ol Reisim. Hele bir yol Ali Ağam ne der onu söyle önce?

Yüzünü ısırın soğuk rüzgar değil de, beyaz tenine üst üste aldığı tokatlardı sanki.

Terslendi Mustafa Reis:

– Ne derse der, onun dilinin kemiği yoktur.

– Dediği doğru mu?

Bu defa konuşan Bilecikli Hayri'ydi. Tekinsiz bir hayretin yerleştiiği sesinde o ebedi alaycılığından eser kalmamıştı.

– Doğru mu Reisim? Gomar denen o iblis yoksa ölmemiş mi ki?

Mustafa Reis:

– E diyelim ölmedi, sonra da bizim Urban'a kapıldı. O halde adamın şimdi çoktan yüz yaşını aşmış olması gerekir, ama bu Donar ellisinde yok daha.

Uzun bir sessizlik girdi araya, neden sonra Ali Haydar usulca sordu:

– Bugün topun başında olacaklar öyle değil mi?

Mustafa Reis, çamurlu arazilerde yürümekten sızlayan eklemelerini şöyle bir ovalayarak:

– Olmaz olurlar mı? Elbette olacaklar ya, bu onların sorumluluğu. Daha fazla anlatmamı istemiyorsunuz galiba.

Bilecikli:

– Olur mu hiç Reisim? Kusura kalma hele, anlattığın iş biraz garipti de. Neyse sen devam ediver hele.

– Öyle olsun. Nihayetinde ocaklar tutuşturuldu. Dev kazanlarda eriyerek kaynayan kalay külçelerinin erirken çıkardığı sıcaklığın yanına yaklaşmanın imkanı yoktu. O yüzden makaralarla bir tür kaldıraç yapıldı ve ağır külçeler ateşe böyle atıldı. Bakır ve bronz parçalar halinde eklendi. Yüzeyde oluşan köpü-

ğü ve içindeki posayı temizlemek gerekiyordu, bu yüzden gönüllü olacak neferlere ihtiyaç vardı. O korkunç sıcaklık değildi tek sorun, çıkan zehirli buhar ve kazanların patlama tehlikesiydi. Çam ağacından dev kepçelerle kazanlar karıştırılır, yüzeyleri temizlenir, hava kabarcığı kalmamasına çalışılırdı. İçine atılan hurda metallerin de nemden arındırılmış olması büyük önem taşıyordu, çünkü suyun ani buharlaşması patlamaya sebep olabilirdi. İşte bu yüzden, zikir ve dua ehlerinden halis kullar dökümhanede salâvat getirirler, muhtemel bir felakete karşı ilahi yardıma sığınır, çalışanlara güç verirlerdi. Üç gün üç gece yanan ocakların etrafında gezen kalın abalı ve zırlı yiğitler ateşi, Urban'ın talimatına kadar harlamaya devam ederlerdi. O kadar çok terlerlerdi ki, dev toprak küplerde serin olarak tutulan içme suları kısa sürede biterdi. Ateşten sıvı halindeki madenler kalıbın içine dökülür, kalıbın üstü kapatılır, dışı nemli kumla kaplanır ve çatlamaması için dua edilerek soğumaya bırakılırdı. İşte Urban Usta'nın da ustalığı buradaydı. Deneme yanılmalarında fazla hataya yer bırakmadan başarılı olabiliyordu. Ancak gerçekte bu onun mu yoksa Donar'ın mı başarısıydı? Bundan ötesi beni ilgilendirmez. Neticede ortaya çıkan bu devasa, korkunç şey oldu.